

Työttömien Keskusjärjestön lausunto, HE 73/2023 vp

Työttömien Keskusjärjestö kiittää Sosiaali- ja terveysvaliokuntaa lausuntopyynnöstänne:

Esityksessä

"ehdotetaan muutettavaksi työttömyysturvalakia, työttömyysturvalain muuttamisesta annettua lakia, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettua lakia, työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annettua lakia, työttömyyskassalakia, työttömyyskassalain muuttamisesta annettua lakia ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia.

-Muutokset koskisivat palkansaajan työssäoloehtoaa, työttömyysetuuden sovittelua ja työttömyysetuusoikeuden alkamisen ajankohtaa sekä työttömyysetuuksiin maksettavia lapsikorotuksia.

*-Työttömyyspäivärahan myöntämisen edellytyksenä olevaa palkansaajan työssäoloehtoaa muutettaisiin siten, että **työssäoloehto määräytyisi jatkossa palkkatyöstä saatujen vakuutuksenalaisten tulojen perusteella**. Vakuutuksenalaisia tuloja koskevalla edellytyksellä korvattaisiin nykyiset kalenteriviikkokohtaista työaikaan koskevat edellytykset työssäoloehdon kerryttämisessä.*

*-Palkansaajan **työssäoloehto pidennettäisiin** nykyisestä noin kuudesta kuukaudesta **12 kuukauteen**. Ansiopäivärahan määräytymistä koskeviin säännöksiin tehtäisiin palkansaajan työssäoloehdon muuttamisen johdosta tarvittavat muutokset.*

*-**Työttömyysetuuden sovittelusta poistettaisiin niin kutsuttu suojaosa** eli se osa tuloa, jota ei huomioida sovittelun työttömyysetuuden määrän laskennassa. Etuusoikeuden alkamisen osalta **omavastuu-aikaa esitetään pidennettäväksi viiden päivän työttömyyttä vastaavasta ajasta seitsemään työttömyyspäivään**.*

*-**Työttömyysetuuden lapsikorotukset esitetään poistettavaksi**, mistä seuraa muutoksia myös työttömyysturvalain mukaisen **liikkuvuusavustuksen määrään** sekä eräisiin työttömyysetuuksien rahoitusta koskeviin säännöksiin.*

*-**Lisäksi yli kaksi viikkoa kestävästä kokoaikatyön päättyessä maksettava lomakorvaus estäisi työttömyysetuuden maksamisen ajalta, jolle lomakorvaus jaksetaan**.*

-Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024. Työttömyysturvalakiin ehdotettujen muutosten soveltaminen olisi porrastettu niin, että voimaantulosta alkaen sovellettaisiin omavastuuajan pidentämistä ja lomakorvauksen vaikutusta koskevia ehdotuksia, 1.4.2024 alkaen sovellettaisiin lapsikorotuksen poistamista ja sovittelun suojaosan poistamista koskevia ehdotuksia ja 2.9.2024 alkaen sovellettaisiin työssäoloehtoaa koskevia ehdotuksia."

Työttömien Keskusjärjestö toteaa, että lakiesityksessä on mittavia heikennyksiä työttömien sosiaaliturvaan sekä esimerkiksi tukiin, joilla tuetaan osa-aikaista työntekoa. Nämä ovat silti vain osa työttömien työttömyysturvan heikentämisen kokonaisuutta. Uudistukset vaikuttavat työttömiin heidän eläkkeisiinsä ja perheen toimeentuloon.

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Työttömien Keskusjärjestö vastustaa esitettyjä leikkauksia, koska ne heikentävät työttömien ja heidän perheidensä mahdollisuutta elää nopeasti kallistuvassa Suomessa, jossa perusturvan taso on todettu jo riittämättömäksi. SOSTEn 14.11.2023 julkaistujen tuoreiden laskelmien mukaan jopa leikkaukset johtavat 68 000 ihmisen vajoamista pienituloisten joukkoon, joista 16 700 ovat lapsia. Toimeentulotuen varaan putoaa 65 000 ihmistä. Toimeentulotuen byrokraattisuus heikentää merkittävästi työttömien kannusteita työllistyä.

<https://www.soste.fi/uutiset/soste-selvitti-hallituksen-leikkausten-vaikutukset-maakunnittain-lahes-17-000-uutta-alaikaista-tippuu-koyhyysrajan-alle/>

Suomi rikkoo näillä säästöillä myös kansainvälistä oikeutta, johon se on sitoutunut. Euroopan neuvosto on nuhdellut Suomea kolmella oikeudellisella ratkaisulla liian alhaisesta perusturvan tasosta.

<https://www.sosiaalioikeus.fi/julkaisut/artikkelit/?x221483=250336>

Työttömyysetuuden määräytyminen palkkatulosta saatujen vakuutusalaisten tulojen pohjalta eriarvoistaa

Työttömyysetuuden määräytyminen palkkatuloista saatujen vakuutusalaisten tulojen pohjalta (euroistaminen) on Työttömien Keskusjärjestön mielestä kyseenalainen mahdollisista eriarvoistavista vaikutuksista johtuen. Jatkossa oikeus työttömyysetuuteen ei kertyisi työsuhteen pituuden vaan ansaitun tulon perusteella.

Tämä uudistus vaikuttaa esimerkiksi 0-tuntityösuhteisten ansioturvaan kertymiseen heikentävästi etenkin pienituloisilla ja epäsäännöllistä ansiota saavia. Täysien kk raja asetetaan vähintään 930 euroon kuukaudessa ja puolikkaisiin kuukausiin oikeuttaa tulot, jotka jäävät 465 euron ja 930 euron välille. Alle tämän summan tienatut kuukaudet poistavat oikeuden ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Nämä tulorajat ovat suhteellisen matalia, mutta esimerkiksi työttömyysturvan suojaosa ei yllä tuohon osa-aikatyöhön oikeuttavaan 465 euroon.

Tämän uudistuksen hyötynä voi olla, että se helpottaa viranhaltijan byrokratiaa, koska Suomessa on tulorekisteri käytössä. Uudistus voi toimia siihen suuntaan, että 0-tuntisopimuksiin perustuviin työsuhteisiin on mahdollistettava säännöllistä kuukausittaista tuloa. Tosin mikään uudistuksessa ei takaa, että tämä jälkimmäinen toimintatapa toteutuisi käytännössä.

Palkansaajan työssäoloehto pidennettäisiin nykyisestä noin kuudesta kuukaudesta 12 kuukauteen.

Tämä uudistus on merkittävä heikennys työttömyysturvan määräytymiseen. Jatkossa työssäoloehto kertyisi nykyisen 26 viikon sijaan 12 kuukaudessa 28 kuukauden sisällä. Tämä uudistus vaikuttaisi esimerkiksi määräaikaista työtä tekevien työntekijöiden, kuten opettajien työttömyysturvaan kesäkaudelle.

Esityksessä todetaan ” Työssäoloehdon pidentäminen vaikuttaa myös **muusta palkkatuetusta työstä kuin velvoitetyöstä kertyvään työssäoloeroon** ja siten potentiaalisesti palkkatukijaksojen pituuteen. Nykyisin palkkatukityöstä työssäoloehdot kerryttäväksi hyväksytään 75 prosenttia, eli 26 kalenteriviikon mittaisen työssäoloehdon voi täyttää kahdeksan kuukauden palkkatukijaksolla. Nykyistä pidempi 12 kuukauden työssäoloehto edellyttäisi 16 kuukauden palkkatukijaksoa työssäoloehdon täyttämiseksi. Edellä todetussa hallituksen esityksessä on tarkoitus hallitusohjelman mukaisesti esittää myös, että työssäoloehto ei jatkossa voisi kertyä palkkatuetusta työstä.”

Työttömien Keskusjärjestö pitää erittäin huonona uudistuksena, että palkkatuettu työ ei riittäisi täyttämään työssäoloehtoa ja jatkossa ei kerryttäisi työssäoloehtoa lainkaan. Millä oikeutuksella perustellaan sitä, että työehto ansiosidonnaisen kertymisellä voi olla heikko tai olematon vain sen takia, että työsuhteen rahoitus perustuu julkisiin varoihin?

Uudistus heikentää työntekijöiden uskoa työmarkkinoiden pelisääntöihin. Toiselle työntekijälle voi kertyä samasta työstä eri oikeudet, kuin toiselle työntekijälle vain sen tähden, että rahoitus on julkista. Palkkatuetun työntekijät ovat valtion siunauksella alemman kastin työntekijöitä, ja tämä heikentää esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien kiinnostusta hakeutua palkkatuettuun työhön.

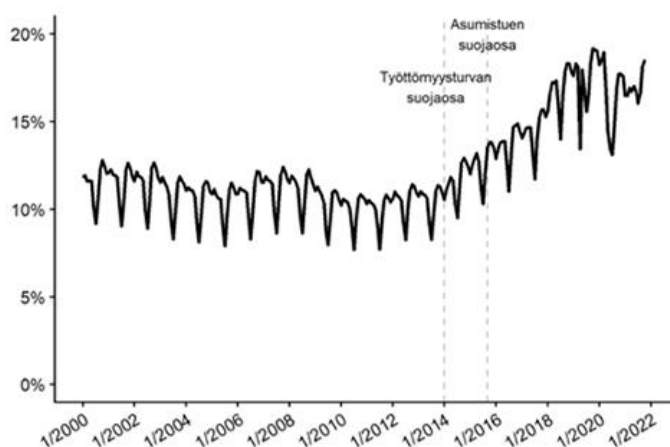
Palkkatuettu työ on osa suomalaista aktiivisen työvoimapolitiikan järjestelmää VATT on selvittänyt, että työpaikan menettämisen pitkän aikavälin vaikutukset ovat lievempiä Pohjois-Euroopassa kuin muualla Euroopassa. VATT:n tutkijat epäilevät, että merkittävin ero pohjois- ja Etelä-Euroopan maiden välillä on Pohjois-Euroopan panostus aktiiviseen työvoimapolitiikkaan (voisiko myös suhteessa korkeampi sosiaaliturva olla osatekijänä, että ihmisten työ- ja toimintakyky säilyy Pohjoismaissa kauemmin?).
<https://vatt.fi/-/tyopaikan-menettamisen-pitkan-aikavalin-vaikutukset-ovat-lievempia-pohjois-euroopassa-kuin-muualla-euroopassa>

OECD on keväällä 2023 tutkinut Suomen osalta aktiivisen työllisyyspolitiikan vaikuttavuutta. Etenkin yli 50-vuotiaiden kohdalla on löytynyt tilastollisesti merkittävä positiivinen yhteys, kun tarkastelee aktiivisen työvoimapolitiikan pitkäaikaisia vaikutuksia. <https://www.oecd.org/publications/evaluation-of-active-labour-market-policies-in-finland-115b186e-en.htm>

Tällä esityksellä hallitus näyttää heikentävän juuri niitä instituutiota, mitkä ovat edistäneet Suomessa työllistymistä.

Työttömyysetuuden sovittelusta poistettaisiin niin kutsuttu suojaosa eli se osa tuloa, jota ei huomioida sovitellun työttömyysetuuden määrän laskennassa

Työttömien Keskusjärjestö on puhunut työttömyysturvan suojaosan puolesta vuosikaudet. Jäsenistö on pitänyt sitä arvokkaana mahdollisuutena saada ja tehdä osa-aikatyötä. VATT:n ”uskottavan tutkimusasetelman” pohjalta tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että työttömyysturvan suojaosa on lisännyt työttömyyden aikaista osa-aikatyötä, muttei ole edistänyt kokoaikaista työllistymistä.

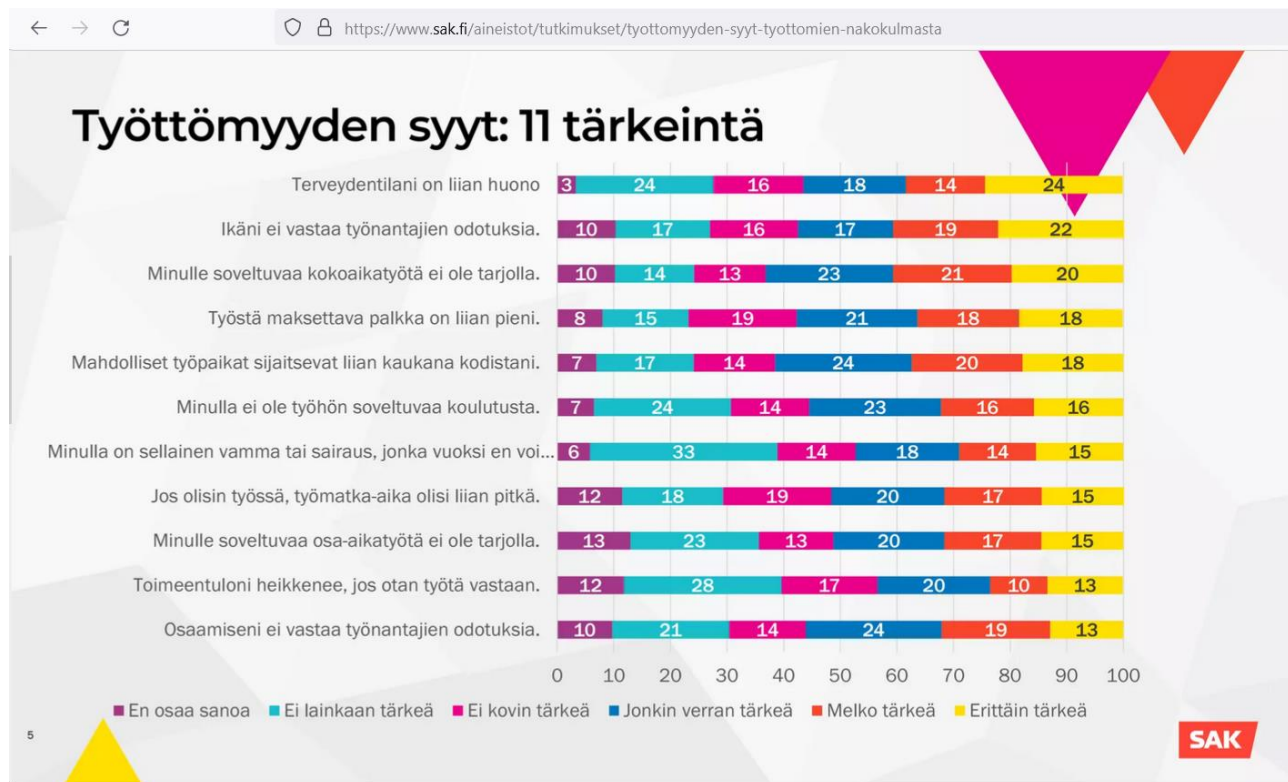

<https://vatt.fi/-/tutkimus-suojaosa-lisasi-tyottomyyden-aikaista-tyontekoa-muttei-edistanyt-kokoaikaista-tyollistymista>

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

SAK:n kevään 2023 tutkimuksessa on vastaavasti todettu, että työttömien mielestä terveys on suurin haaste kokoaikaiselle työllistymiselle. Jopa 56 % vastanneista on todennut huonon terveydentilan vaikuttavan jonkin verran tai erittäin paljon (24 %) kokoaikaisen työn vastaanottamiseen.

<https://www.sak.fi/aineistot/tutkimukset/tyottomyyden-syyt-tyottomien-nakokulmasta>

Vaikka työttömyysturvan suojaosa ei VATT:n tutkimuksen mukaan johda kokoaikatyöhön, työttömyysturvan suojaosa on mahdollistanut mm. niiden henkilöiden, joiden on vaikea terveydentilansa vuoksi vastaanottaa kokoaikaista työtä, tehdä osa-aikaista työtä kokoaikatyön sijaan. Osa-aikatyöstäkin kertyy eläkettä ja työ tulee tehdyksi ja siitä saatu hyöty saaduksi.

Ostavastuuajan pidentäminen seitsemään päivään ja lomakorvauksen jaksottaminen

Työttömien Keskusjärjestön mielestä työttömyysturvan omavastuu-aika voitaisiin rahoittaa valtion tai työnantajan budjetista – ei työttömän. Muutoin työttömyysturvan omavastuu kuuluu poistaa kokonaan. Mikä on työttömän omavastuu työttömyydestä? Vähintään yhtä suuri vastuu on työnantajalla, joka palkkaa työntekijän tehtäviin, mitkä loppuvat. Työttömän omavastuuta korostetaan myös esimerkiksi verotuksessa, joka on esimerkiksi vastaavaa ansiotulota rahoitettavaa tuloa paljon korkeampi.

Työttömyysturvan suojaosan heikentämisen sijaan hallituksen tulee harkita sitä, että työnantaja maksaa työttömyysturvan omavastuupäivät. Tämä alleviivaisi yksittäisen työnantajan vastuuta työn järjestämisestä niin, että vastuu työntekijästä ulottuu myös työsuhteen yli. Uudistus vähentäisi erittäin lyhytaikaisen osa-aikatyön järjestämisen kannusteita, mikä ilmeisesti on hallituksen tavoitteenakin.

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

Lomakorvausten jaksottaminen merkitsee ”että muutoksen myötä henkilö, joka on jäänyt työttömäksi yli kaksi viikkoa kestävästä kokoaikatyöstä, ei enää jatkossa saisi työsuhteen päättyessä vuosilomakorvauksen lisäksi samanaikaisesti työttömyysetuutta. Jos työnhakijaa koskee sekä lomakorvauksen jaksottaminen että omavastuuajan asettaminen, ne eivät voisi kulua samaan aikaan, vaan omavastuu aika seuraa lomakorvauksen jaksotusta. Tämä pidentäisi aikaa, jolta työttömyysetuutta ei voida maksaa.”

Lomakorvausten jaksottaminen on Työttömien Keskusjärjestön mielestä todella huono lakiuudistus. Työttömyys ei ole lomaa vaan monelle kokoaikatyötä. Työnhakuun/työttömyyteen liittyy merkittävää stressiä, aikatauluttamista, työnhakua, hakemusten ja puheiden valmistelua (sekä pitkäaikaistyöttömille erilaisten ruokatarjousten metsästämistä, ruokajakeluihin osallistumista) yms. aikaa vievää tekemistä.

Työttömyysetuuden lapsikorotukset esitetään poistettavaksi, mistä seuraa muutoksia myös työttömyysturvalain mukaisen liikkuvuusavustuksen määrään sekä eräisiin työttömyysetuuksien rahoitusta koskeviin säännöksiin.

Tämä on erittäin merkittävä heikennys. Hallituksen lapsilisäuudistus ei kokonaan kompensoi työttömien lasten taloudellista menetystä.

Pienituloisten lasten tilanne on merkittävästi heikentynyt lyhyessä ajassa. Pelastakaa lapset ry:n Vuoden lapsen ääni -kyselyssä kyseltiin lasten mielipiteitä omasta tilanteestaan. Vastaajina toimivat pääasiassa yläkouluikäiset lapset.

Kyselystä käy ilmi ”Vuoden 2022 Lapsen ääni -kyselyn perusteella ei lukujen valossa voinut vielä puhua selvästä ruoan puutteesta perheissä, mutta tilanne on vuodessa muuttunut. Vuonna 2022 kaikista vastaajista 2 % ja pienituloiseksi itsensä määritelleistä vastaajista 9 % kertoi, että kotona ei saa riittävästi ja säännöllisesti ruokaa. **Vuoden 2023 kyselyssä kaikista vastaajista 2 % ja pienituloisista jopa 14 % koki ruoanpuutetta kotona.**”

<https://www.pelastakaalapset.fi/ajankohtaista/lapsen-aaeni-2023/?#/?search=&contentTypes=POST&categories=julkaisut&themeCategories=>

Ruoanpuutteen lisäksi kyselyn mukaan pienituloisissa perheissä joudutaan tinkimään ruoan monipuolisuudesta ja esimerkiksi 30 % ovat joutuneet lopettamaan harrastuksen. Lisäksi ”Huolet, osattomuus ja jatkuvat negatiiviset tunteet tekevät jaksamisesta vaikeaa ja heikentävät mielenterveyttä. **64 % pienituloisten perheiden lapsista kertoi kyselyssä kokevansa mielenterveytensä huonoksi.** Kaikilla vastaajilla vastaava luku on 43 %.”

Jäsenistöstämme perheelliset vanhemmat kertovat niistä tilanteista, joissa säästävät omasta ruoka-annoksestaan, tai lääkkeistään, jotta voivat turvata lapsilleen monipuolisempaa ruokaa.

Itsenäisyyden Juhlavuoden Säätiön julkaisun mukaan:

”Kansainvälinen kirjallisuus on osoittanut, että lapsiperheköyhyys vaikuttaa lasten välittömään hyvinvointiin sekä pitkälle elämäntietoon. Lapsilla, jotka kokevat köyhyyttä, olisi kaikin puolin parempi tulevaisuus, jos he eivät olisi kokeneet köyhyyttä.

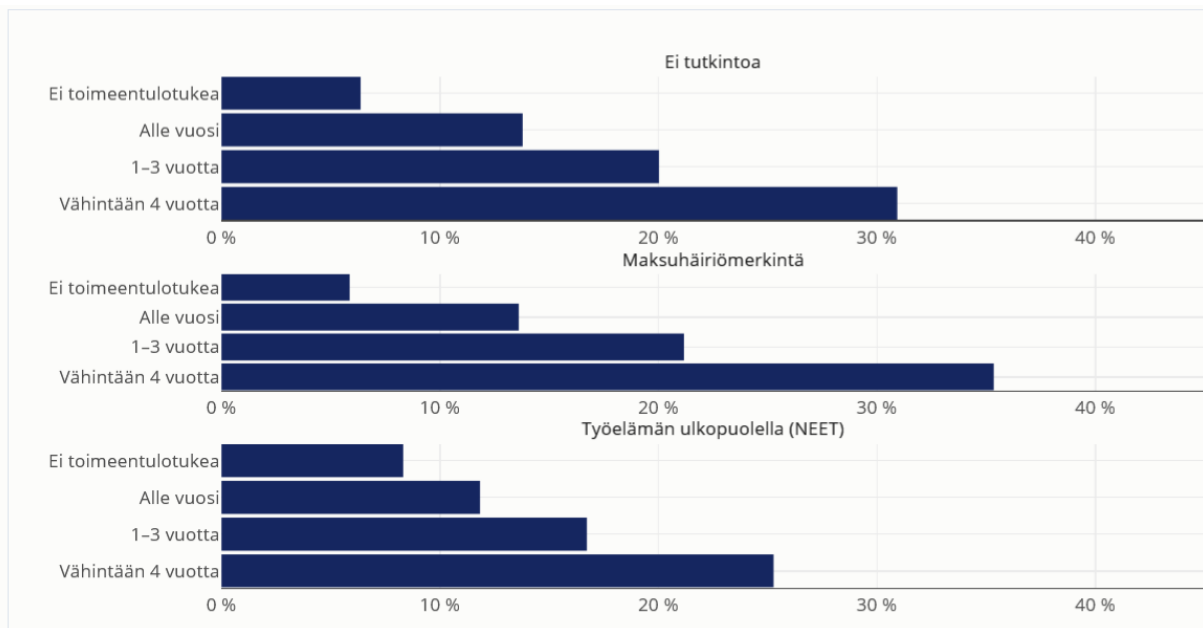
Suomalaiset pitkäaikaistutkimukset yhdistävät lapsuudessa koetun taloudellisen niukkuuden myöhempään työttömyyteen, mielenterveysongelmiin, heikkoon koulumenestykseen sekä ylivelkaantumiseen. Erityisesti vauvaiässä koettu lapsiperheköyhyys yhdistyy huono-osaisuuteen aikuisuudessa.

Kuvassa alla esitetään lapsuudessa saadun toimeentulotuen yhteys nuoruuden lopputulemiin. Lapsuuden perheen pitkäaikainen toimeentulotuen saanti yhdistyy 5-kertaiseen riskiin jäädä ilman toisen asteen

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi

tutkintoa, kuusinkertaiseen riskiin saada maksuhäiriömerkintä sekä kolmikertaiseen riskiin jäädä työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle. Kuviossa ei huomioida sekoittavia tekijöitä eikä se siksi osoita aukottomia syy-yhteyksiä.”

Lapsuuden toimeentulotuen ja aikuisuuden lopputulemien yhteys. Lähde Kohortti 1987 ja 1997 tutkimukset, THL.

<http://itla.fi/lapsiperhekoyhyys-datana/>

SOSTEn laskelmien mukaan kaikista sosiaaliturvan leikkauksista johtuen 16 700 uudesta toimeentulotukeen oikeutetusta on lapsia.

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,

Jukka Haapakoski
Työttömien Keskusjärjestö
Rahakamarinportti 3 A, 3. krs
00240 Helsinki
jukka.haapakoski@tyottomat.fi
Y-tunnus: 1003909-9
+358 50 577 2580

Työttömien Keskusjärjestö ry

Rahakamarinportti 3 A, 3. krs, 00240 Helsinki. Puh. 040 547 7090 • Y-tunnus 1003909-9
www.tyottomat.fi • etunimi.sukunimi@tyottomat.fi tai toimisto@tyottomat.fi